

JAARVERGADERING VAN DE AWBR

Zorgen over de waterkwaliteit in de bovenloop van de Rijn

Sinds de bestrijding van de verontreiniging van de Rijn haar vruchten begon af te werpen, werd deze aanpak een voorbeeld voor Europa en voor de stroomgebieden op andere continenten. 'Riverbasinmanagement' werd een begrip dat als één van de fundamenteën van de Europese Kaderrichtlijn Water is gehanteerd. De drinkwaterbedrijven stichtten vanaf 1950 een aparte organisatie om de vervuiling van de rivieren aan de orde te stellen: voor het Rijnstroomgebied in Nederland de RIWA (-Rijn), in het gebied van Lobith tot aan de mond van de Neckar de AWR en in het gebied van de oorsprong tot en met de Neckarmonding de AWBR (Arbeitsgemeinschaft Wasserwerke Bodensee-Rhein). Deze laatste telt 70 leden: 31 waterbedrijven in zowel Duitsland als Zwitserland, drie uit Oostenrijk, twee uit Liechtenstein en drie uit Frankrijk, die samen rond tien miljoen mensen van drinkwater voorzien. Op 17 juni jl. hield de AWBR de jaarlijkse ledenvergadering.

Sinds 1950 is veel bereikt: de kwaliteit van het Rijnwater is aanzienlijk verbeterd, maar er zijn problemen overgebleven en nieuwe ontstaan dan wel in beeld gekomen.

Tijdens de AWBR-vergadering bleek een algemeen punt van zorg te zijn dat in de Kaderrichtlijn Water het belang van de drinkwatervoorziening weinig aandacht krijgt en daardoor ook de bescherming van het water als bron van de drinkwaterbereiding naar de achtergrond verschuift. Wanneer bijvoorbeeld de Bodensee als bron voor de drinkwaterbereiding gebruikt wordt, heeft dat als voordeel dat de waterkwaliteit relatief constant is. Nadeel is echter het gevaar dat een ongeluk ineens de waterkwaliteit verstoort en men niet of nauwelijks kan uitwijken. Zulke incidenten zijn niet denkbeeldig. Reeds tweemaal stortte in de afgelopen jaren in de directe omgeving een vliegtuig neer: in de Bodensee een klein vliegtuig, er vlakbij een Russisch passagiersvliegtuig.

Op dezelfde gronden heeft de AWBR zich altijd verzet tegen een oliepijpleiding langs het meer, tegen grotere motorboten op het meer en tegen een opslagplaats voor atoomafval in de omgeving. Toch wordt de vraag naar noodscenario's steeds sterker. Wat doen de waterbeheerders en de drinkwaterbedrijven wanneer een groot vliegtuig in de Bodensee stort? Grote modelstudies moeten de basis vormen voor een antwoord op die vraag. Een vraag die bedrijven aan de rivier die hun inname kunnen staken, zoals de WRK, niet hebben.

Ook in en rond de Bodensee moet gebaggerd worden. Bij het zoeken naar verantwoorde methoden voor opslag en verwerking van de deels verontreinigde bagger komt storten in de Bodensee, al dan niet na voorreiniging, in beeld, omdat het een relatief goedkope oplossing is. De belanghebbende drinkwaterbedrijven realiseren zich dat zij zelf de waterkwaliteitsaspecten van zulke stortingen moeten onderzoeken dan wel de inschatting van anderen nauwlettend moeten controleren.

Rond Basel bevinden zich zo'n 1000 terreinen waarop vroeger door chemische bedrijven afval is gestort. Niemand weet precies wat en hoeveel; de bedrijven zelf niet en de overheden ook niet. Welke stoffen liggen er en wat is de invloed die zij hebben op het grondwater en het water dat via de bodem of direct in de Rijn terechtkomt? In Basel is men gestart met onderzoek dat antwoord moet geven op deze vragen, die ook voor de benedenstrooms gelegen bedrijven belangrijk kunnen zijn.

Kwaliteit van de Bovenrijn

Zout

De kalimijnen in de Elzas zijn in 2002 definitief gesloten na een grote brand. Het chloridegehalte bij Karlsruhe ligt nu onder de 50 mg/l. De vrachten zijn nog een vijfde van wat ze vroeger waren. Tussen Karlsruhe en Lobith komen er nog wel diverse zoutlozingen van Duitse mijnen bij, maar de beginsituatie is nu veel beter.

EDTA

De strijd tegen EDTA, een complexvormer die bij allerlei processen en producten gebruikt wordt, begint resultaat op te leveren. De gemiddelde gehalten in de Bodensee zijn afgenomen van 3,0 mg/l in 1990 naar 0,9 mg/l in 2004. In de Neckar is deze concentratie gedaald van 30 mg/l in 1990 naar 10 mg/l in 2004.

MTBE

De aanwezigheid van MTBE, een antiklop middel in benzine, vormt een probleem. De toevoeging aan benzine vermindert de luchtverontreiniging, maar is slecht voor de waterkwaliteit. MTBE lost goed op in water, wordt nauwelijks biologisch afgebroken, is weliswaar niet giftig, maar hoort niet in water. De discussie hierover in Californië loopt voor op die in Europa. Vervangende middelen, zoals ETBE en TAME, hebben soortgelijke effecten op water. De werkelijke oplossing moet gezocht worden in verandering van het kraakproces bij de benzineproductie, iets wat echter de prijs van benzine (nog verder) verhoogt.

Medicijnresten

Het onderzoek naar medicijnen in het rivierwater heeft in ieder geval opgeleverd dat de vracht van carbamapine bij Karlsruhe gereduceerd kon worden van 7000 kg/jaar naar 2000 kg/jaar. Dit was het gevolg van een sanering van de lozing van een producent. De rest is afkomstig uit de lozingen van gezuiverd afvalwater. Ook andere medicijnen en röntgencontrastmiddelen zijn aantoonbaar aanwezig, zij het dat een licht dalende tendens is waar te nemen.

Bestrijdingsmiddelen

Ook in de Bovenrijn komen concentratiepieken in het Rijnwater voor als direct gevolg van het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw. Bij Karlsruhe worden ieder jaar concentraties van glyphosaat, een polair onkruidbestrijdingsmiddel, gemeten tot 0,3 µg/l en AMPA, een afbraakproduct, ook tot 0,3 µg/l. Dit is vergelijkbaar met de problemen die in Nederland tot een innamestop leiden.

Gezien de aard van de problemen waarvoor men aandacht heeft, is de AWBR nog steeds een goede partner van de Nederlandse drinkwaterbedrijven. ☛

Maarten Gast